

Møteprotokoll 20.1.1981

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitalslag 1980.

Styret.

Formann Lars Lauvsletten, nestformann Gunnar Skaaren, styremedlemmer Einar Høystad, Johs. Finborud og Trond Ola Heggen.

Sekretær og kasserer fylkesagronom Olav Haavi.

Styret har siden forrige årsmøte holdt 5 styremøter og behandlet 52 saker.

Styremøtene har vært fellesmøter med avlsutvalget for sau.

Geitalsnemnda har bestått av: formann Paul Heggero, Lars A. Wangensteen og Astrid Lyngstad. Nemnda har hatt 2 møter og behandlet 15 saker.

Gjeterhundutvalget har bestått av: formann Johan Haugstad, Knut Nils Windingstad og Jan Halvorsrud. Utvalget har hatt ett møte og atskillig telefonkontakt.

Organisasjonsspørsmål.

Forrige årsmøte ble holdt på Glomstad. Øyer sau- og geitalslag sto for arrangementet og både møtet og festen ble meget vellykket.

Tidligere fylkesagronom Olav Møen ble utnemnt til Oppland sau- og geitalslags første æresmedlem, mens Gunnar Stuve, Biri fikk fylkeslagets diplom.

Fylkeslagets avlsstatuett for prøvevær med høgst indeks i 1979 ble tildelt vær nr. 781014 Haug^k Hågå, ind. 119, ^{eggette} eier Håkon Hage.

Premie for kåra vær^klam med høgst indeks gikk til 790511 - lamindeks 79, eier Hans Amrud.

Premie til beste avkomsgranska geitebukk med endelig indeks i 1979 gikk til 2672 Spretten, ind. 113, oppaler Olaf K. Aarnes, Fåvang.

Heidal sau- og geitalslag ble tildelt premie for stor auke i medlems-tallet.

På årsmøtet orienterte statskonsulent Trodahl om utviklingen i saueholdet, om sauekontrollen og om sams sausanking.

Fylkesveterinær Gaustad orienterte om medisituasjonen og om andre småfeskjukdommer.

Org.konsulent Per Høye fra Hed-Opp orienterte om slakterisamvirkets oppgaver i forbindelse med omsetningen av produktene fra saueholdet, som m.a. går ut på å ta ut av markedet de avtalte priser. På Hed-Opp,s anlegg ble det slaktet 101.000 sau og lam i 1979, som er ny rekord. Gj.sn.vekta på lam var 16,9 kg og 23 % av slakta fikk stjerne.

Jervesaken.

Etter initiativ fra Lesja sau- og geitalslag og andre interessenter i Lesja ble det i februar 1980 søkt om utvidet jakttid fram til 1. mai for å få felt de jervene som ble tillatt felt i 1979. Søknaden ble avslått. I mai ble det holdt møte hos miljøvernministeren der fylkeslaget var representert ved formannen. Et møte på Kongsvoll den 14. mai der D.V.F., Miljøverndepartementet og representanter for viltnevdene i de berørte kommuner var med resulterte tilsynelatende ikke i noe.

Etter anmodning fra Lesja sørget Oppland sau- og geitalslag for at saken ble forelagt Oppland fylkeslandbruksstyre, som i vedtak av 14. august anmodet Landbruksdepartementet om å ta opp saken for å finne en løsning som jordbruket og husdyrholdet i fylket kunne akseptere. Dette resulterte i en sterk anmodning fra Landbruksdepartementet til Miljøverndepartementet om å sørge for at nødvendige tiltak blir satt i verk for å sikre småfeholdet i de berørte områder.

Som kjent er det nå gitt fellingstillatelse på 3 jerver i Dovre/ Oppdal/Rondane-området og tiltak er satt i verk for å få jerven felt. Om disse tiltak er tilstrekkelige vil tida vise. Saueholderne må fortsatt regne med å måtte kjempe for sine interesser i denne saken også.

Kontaktmøter.

I samarbeid med Landsrådet for saueavl ble det den 25. mars holdt møte på Hed-Opp, Lillehammer med avlskonsulent Sangolt, amanuensis T.A. Steine og fagsekretær A.H. Marvik som aktører. Representanter for værringene, husdyrkonsulenter, avlsutvalg for sau, utvalg for sams sausanking, Hed-Opp og styret i fylkeslaget møtte.

I samarbeid med Landsrådet for geitavl ble det holdt informasjonsmøter på Grindaheim i Vang der representanter for bukkeringene, husdyrkontrollen og avlsutvalg for geit var med.

Småfedager.

Geitedagen 1980 ble holdt lørdag 9. august i Beito, Ø. Slidre hos Nils J. Lykken m.fl. Mer enn 100 geiteinteresserte fra Oppland og Sogn og Fjordane hadde funnet vegen til Beito-bygda da Kolbjørn Jørstad i Ø. Slidre sau- og geitalslag ønsket velkommen. Haldor Hegge kåserte om Beito-bygdas historie og utvikling og herredsagr. Skarstad om geiteholdet i bygda. Fylkesagr. Elvesveen ledet omvisningen i 3 geitefjøs og orienterte om bygging og bygningstekniske problemer, mens fylkesagr. Haavi fortalte om virksomheta i bukkeringene og situasjonen på geitesektoren.

Sauedagen 1980.

Denne var lagt til Leirungsdalen i Vågå og fikk svært stor oppslutning. Vågå sau- og geitalslag var lokal arrangør. Paul Haggerø ønsket

150 stk.

velkommen. Herredsagronom Brekken orienterte om beitemulighetene i Vågå og om de mest verdifulle beiteplantene. Driftsplanlegger Hesthagen og fylkesagr. Haavi tok for seg økonomien i saueholdet, mens Knut Nils Windingstad hadde en meget vellykket demonstrasjon i bruk av gjæterhund.

Gjæterhundarbeidet.

Utvalget for gjæterhund har bestått av: formann Johan Haugstad og Knut Nils Windingstad og Jan Halvorsrud som medlemmer.

Utvalget har hatt et møte samt atskillig telefonkontakt og samråding ved møter o.l. ellers.

Knut Nils Windingstad, Gudmund Skotte og Johan Haugstad deltok på kurs for gjæterhunddommere i Asker. Videre er det holdt kurs i bruk av gjæterhund i Heidal.

Fylkesmesterskapet ble holdt i Øyer den 27. sept. Øyer sau- og geitagslag sto for et godt arrangement.

12 hunder fra Hedmark, Sør-Trøndelag, Buskerud og Oppland stilte til start, hvorav 10 fullførte. Ola Ødegård og Ola Rudi var dommere. Jon Sand, Buskerud med Scott var beste tevlere. Opplandsmester ble Knut Nils Windingstad med King. Han vant Hed-Opp,s vandrepokal til odel og eie med 3 seire i alt.

På N.M. i bruk av gjæterhund på Voss var Oppland representert med Knut Nils Windingstad med King som oppnådde 88 poeng. Inge Svendstad med Topsy fikk 87 poeng og Laika 83 poeng.

Ellers har Johan Haugstad, Gudmund Skotte og Knut Nils Windingstad deltatt som dommere ved tevlinger i andre fylker.

Avlstiltakene for sau.

Avlsutvalget har funksjonstid fra 1/1-80-31/12-81 og består av: Lars Lauvsletten, formann, Anders M. Hovdet, Rolf Bakken, Olav Haavi, sekr.

Utvalget har hatt 5 møter - dels alene dels sammen med styret i Oppland sau- og geitagslag.

Oppgaven for avlsutvalget er å lede den praktiske gjennomføring av avlsplanen innafor fylket. En viktig del av arbeidet er å organisere bruken av avlsværene slik at de blir best mulig utnyttet. Dette er en vanskelig oppgave både fordi vi har forlite avlsværer av god kvalitet, og fordi restriksjoner setter grenser for vår handlefrihet når det gjelder flytting av værer.

4 værringer har vært i drift siste år og 57 prøveværer ble gransket. Arbeidet i ringene gikk meget bra og bare 2 værer fikk forlite avkom til å få beregnet indeks. At de to værene som gikk ut med høgst indeks døde i løpet av sesongen skyldes tilhøve som ingen kunne være herre over.

Følgende værer fikk indeks 103 eller bedre:

	Indeks	Disponert til:
Ring 42:		
E.790365	114	Elitevær i ring 42
E.790370	107	Elitevær i ring 42
E.790382	103	Solgt til H. Myhre, Vang
D.790378	107	Elitevær i ring 42
D.790401	106	Solgt til Jonas Nordeng, Ø. Toten
Ring 52:		
E.790310	109	Elitevær i ring 52
E.790314	103	Solgt til H. Fjerdrumsmoen, Gausdal
E.790405	105	Solgt til Harpefoss sau- og geitalslag
E.790408	103	Slaktet p.g.a. sjukdom
E.790414	115	Død på p.g.a. sjukdom
E.790417	104	Solgt til A. Bjerke, Fron
Ring 54:		
E.790206	112	Elitevær i ring 54
E.790222	107	Ventevær i Vang
E.790225	125	Død p.g.a. testikkelbetennelse. <i>Slaktet.</i>
W.790765	109	Ventevær - Heidal
Ring 56:		
E.790566	111	Elitevær i ring 49
E.790591	105	Solgt til Torbj. Bakken, Vågåmo
E.790595	104	Solgt til M. Sæbuødegården, Aurdal
E.790607	106	Solgt til Lom saualslag
W.790711	109	Elitevær i ring 56
788540	108	Solgt til Lesja sau- og geitalslag

Oppland sau- og geitalslag, s avlsstatuett for prøvevær med beste indeks går til E.790225 som med 55 avkom og +++ for sl.vekt (+ 4,63 kg) ble beregnet til ind. 141, men får offisielt indeks 125.

Væren døde dessverre i høst, men har 7 sønner som prøveværer i ring 54 og 55.

Av fylkeslagets værpark fra 1979/80 er noen gått ned i indeks og er solgt privat eller slaktet. Fra Hedmark ble innkjøpt 4 eldre værer og 1 av årgang 1979 som er fordelt til ringene. Fra Sør-Trøndelag er innkjøpt 1 spælvær til ring 42 og fra Sogn og Fjordane 1 dalavær til Vang sau- og geitalslag. Til private og til lokale saualslag er det ordnet med overføring av 14 værer fra Hedmark, 4 værer fra Nord-Trøndelag og 1 fra Nordland. Dessuten har avlsutvalget tilrådd overføring av noen værer til private eller lokale saualslag som sjølve har ordnet med innkjøp.

Det er nå plassert mange bra avlsværer rundt omkring i fylket, men til enkelte områder har det ikke vært mulig å skaffe så gode værer som ønskelig. Og det fins også områder der interessen for bruk av gode avlsværer ikke er våknet ennå.

Interessen for å starte nye værringer har vært svært stor i år. 9 lag har søkt Landsrådet om å få starte opp, men 3 av søknadene ble ikke godkjent da det ble satt som krav at medlemmene i ringen må ha vært med i sauekontrollen minst ett år.

6 av søknadene ble godkjent og det er nå igang 10 ringer:

Antall medlemmer	Ring nr.	Kommune	Rase	Antall søyer	Antall prøveværer	Antall eliteværer
13	42	Fron	Spælsau	760	17	5
9	43	Vågå	"	497	11	2
12	47	Øyer	Dalassau	860	19	3
11	48	Fåvang	"	500	10	1
12	49	Ringebu	"	650	13	2
16	52	Fron	"	1405	27	6
17	54	S.Aurdal	"	785	16	3
18	55	Ø. Slidre	"	550	11	2
8	56	Vågå	Rygja/Dala	600	15	3
12	57	Ø. Slidre	Pelssau	690	17	
128				7297	156	27

Pelssauringen i Ø. Slidre er den andre i hele landet. Den vil derfor dekke et stort behov. Medlemmene har vist svært stor interesse og håper at resultatene fra granskingsarbeidet vil føre til ytterligere framgang for pelssauavlen.

Med det omfanget værringvirksomheta nå har fått i fylket burde det ligge godt tilrette for å dekke behovet for indeksværer. I enkelte av de nye ringområdene er det framleis restriksjoner p.gr.a. mædifaren, og dette vil foreløpig begrense bruken av værene til vedkommende område.

Sauemønstringer.

En viktig del av avlsarbeidet er kåring av værlam og saulam.

Høsten 1980 ble det kåret 787 værlam fordelt på 401 dala, 77 rygja, 20 sjeviot, 146 spæl og 143 pelslam.

Av disse ble 152 stk. innkjøpt til gransking i ringene. De øvrige var det stor etterspørsel etter, og det er neppe mange av de kåra værlamma som ikke ble satt inn i avlen.

I år ble det tatt fullstendig ullanalyse av 734 værlam og av disse ble kåret 498 - eller 68 % (1979: 60 %). Av kostnadene fikk vi refundert for 498 prøver og henstilling om å redusere analysearbeidet til det som er nødvendig for å dekke behovet for værlam til ringene.

Ved småfesjåa i høst ble bedømt i alt 1378 sau av kvite saueraser (mot 1182 i 1979) og i tillegg ble 1469 pelssau framstilt for bedømming.

Fåvang-sjået samlet ialt 399 dyr. Dette var i år jubileumssjå i anledning Oppland landbruksselskaps 150 års jubileum. Oppland sau- og geitalslags gavepremie gikk til Edvart Bjørge for beste dalasøye, og Oppland landbruksselskaps ærespemie til Håkon Sigstad for avkomsguppe til 150 Fjellrosa.

Forøvrig var det bygdesjå i Lesja, Dovre, Vågå, Sel, Øyer og Ø. Toten, og mer lokale mønstringer og gardsdømming i 16 bygder.

Avlstiltakene for geit.

Avlsutvalget for geit har fra 01.01.80 bestått av: Paul Heggero, Vågå fommann, Ole Kr. Dahl, Ringebu, Gunnar Breivik, V. Slidre og Olav Haavi, Gjøvik.

Geitalsnemnda har bestått av: Paul Heggero, fommann, Lars A. Wangensteen, Vang og Astrid Lyngstad, Nord-Fron.

Det er holdt 2 fellesmøter i løpet av året.

Bukkegranskinger.

Det har vært igang 5 bukkeringer med 3268 geiter hos 45 medlemmer. I ringene ble det satt inn 37 prøvebukker, 20 reserver, 19 ventebukker og 6 elitebukker. Det ble kjøpt inn 4 elitebukker som ble fordelt slik:

Ring 52:	2472 Storebror,	ind. 113	(Vågå)
Ring 53/54:	2820 Amandus,	ind. 106	(Beito)
Ring 55:	2315 Lykkemann,	ind. 111	(Fron-Ringebu)
Ring 56:	1709 Viggo,	ind. 110	(Dovre/Lesja) død /8-80.
Ring 51:	hadde fra før 2805 Bleikar,	ind. 109	(død 24/10-80)
	2058 Vangsguten,	ind. 118	ble plassert i ring 52 etter semintjeneste.

Dessuten er 3083 som har fått foreløpig indeks 115 brukt som elitebukk i ring 53/54.

Donald 2729 fikk ind. 113 i høst og vil bli satt inn som elitebukk neste sesong.

Avkomsgranska bukk i 1980 med høgst endelig indeks ble 2357 Grimm av årgang 1975, med indeks 115. Bukken er født hos Einar Kvandalsvold, Bøverdalen.

Ring 51. V. Slidre/Hemsedal har i 1980 hatt 1 elitebukk, 7 prøvebukker og 6 ventebukker og reserver. 2 prøvebukker, 1 reserve, 3 ventebukker og 1 elite er slaktet.

3 bukker fikk indeks i 1980, men ingen "holdt mål".

Ring 52. Vågå, har hatt 2 elitebukker, 7 prøvebukker og 8 ventebukker og reserver. 1 prøvebukk og 2 ventebukker er slaktet. 5 bukker har fått endelig indeks og 2 foreløpig ind. - 2708 fikk ind. 109 og 3076 ^{forel.} først.ind. 105, men begge er døde i løpet av året.

Ring 53/54 Beito/Vang, har hatt 1 elitebukk, 12 prøvebukker, 9 reserver og 5 ventebukker. 1 prøvebukk er stanget ihjel og 3 reserver har fått sl.ordre. 8 har fått endelig indeks og 1 foreløpig ind. 3083 fikk foreløpig ind. 115 og er brukt som elite i året. 3089 fikk endelig ind. 103 og 2729 endelig ind. 113 og alle 3 lever.

Ring 55. Fron/Ringebu har hatt 1 elite, 9 prøvebukker, 5 reserver og 3 ventebukker. 1 prøvebukk, 3 reserver og 3 ventebukker er slaktet. 2 bukker har fått endelig indeks. 2357 fikk endelig indeks 115, men er forlengst død, og den andre er gitt slakteordre.

Ring 56. Dovre/Lesja har hatt 1 elite, 8 prøvebukker, 4 reserver og 2 ventebukker. Elitebukken, 2 prøvebukker og 3 reserver er døde (enterotoksemi). Ringen har vært i drift alene i 2 år. Ingen prøvebukker fikk indeks i 1980.

Ved geitesjåa møtte det 92 bukkekje og 61 ble kåra. Det ble derfor godt utvalg av prøvebukker til ringene. Prøvebukkene ble i møte i avlsutvalget plukket ut etter høyeste ættepoeng, høyeste eksteriørpoeng og høyeste jurpoeng på mora. Det vil bli vurdert om også andre kriterier skal legges til grunn ved utvalget.

Ordningen med tilskott til bukkekje som framstilles for kåring vil bli opprettholdt også i 1981 etter bestemte krav.

Geitesjåa.

Det ble holdt geitesjå i Fåvang, Nord-Fron, Lesja, Dovre, Lom, Vågå, Beito, Vang og V. Slidre. Dessuten møtte det 20 geiter på jubileumsutstillingen på Gjøvik.

Det møtte ialt 315 geiter og bukkekje på sjåa. Det ble delt ut 27 1. pr., 61 2. pr. og 106 3. pr. og kåra 61 bukkekje (2 bukkekje ble kåra seinere på året).

Utviklingen i geiteholdet.

Det er vanskelig å få sikre tall fra utvalgstillingene, men det synes å være en viss økning på fylkesbasis. Antall bruk med geit i 1980 er øket til 130 og pr. 1. febr. 1980 var det 4.559 mjølkegeiter og 1.201 ungegeiter som ble tildelt kraftfórrabatt - mot 4.505 i 1979. Auke i geitetallet finner en i Dovre, Sel og Ringebu, men det er stillstand eller svak tilbakegang i de øvrige bygder. Største geiteholdet finner vi i Beito i Ø. Slidre med omlag 1000 geiter. Geiteholdet ^{har} er holdt stand på bruk der det passer best, og er mest konkurransedyktig overfor andre husdyrslag. Stagnasjonene og tilbakegangen er stoppet opp, og det er å håpe at vi kan få auke i geiteholdet igjen i de bygder der tilhøva ligger til rette både produksjonsmessig og når det gjelder foredlingen av mjølka.

Mædisituasjonen.

I 1980 er det dukket opp ett tilfelle av mædi i en liten besetning der stammora er kommet fra besetning med mædi.

En er kjent med at det er slaktet ned 3 besetninger i år der sjukdommen er påvist gjennom mange år. Det synes tydelig at skal en bli kvitt sjukdommen i slike besetninger må de gjøres "reint bord".

Det er også i år gitt tillatelse til endel innførsel av saulam fra Hedmark til besetninger som skal bygges opp igjen etter nedslakting og til nyetablerte besetninger.

Det er grunn til å anta at ikke alle saueholdere er like samvittighetsfulle når det gjelder å ~~overholde når det gjelder~~ å holde seg til de bestemmelser som gjelder for omsetning av livdyr innen fylket. En kan ikke vente lempinger i medibestemmelsene dersom de påbud som er gitt ikke blir fulgt opp.

Utvalget for sams sausanking.

Det er i år kommet nye forskrifter som m.a. går ut på at nye sankelag heretter skal godkjennes sentralt og at det innafor hver bygd skal tas sikte på en felles administrasjon for alle sankelaga. Av seks søknader om starting av nye lag er foreløpig bare ett godkjent, mens de øvrige har avgitt erklæring om at de er villige til å gå med på felles organisering innafor sitt herred, og håper å bli godkjent på det grunnlag.

Reglene for tilskott er endret til at fylkesutvalget nå får til disposisjon bare kr. 1,00 pr. sau som kommer heim fra beite mot før kr. 1,50. De lokale lag får som før kr. 3,00 pr. sau.

På grunn av planlagt overgang til E.D.B.-behandling, og dermed nye skjemaer, er søknadene for 1980 forsinket og har derfor ingen oppgaver over resultatet av drifta i sankingslaga.

Lagsarbeidet.

1980 har vært et aktivt år for sau- og geiteholdet i fylket.

Arbeidet i lokallaga synes å gå svært bra. Størst auke i medlems-tall har S. Aurdal og Ø. Toten. *og Strødal.*

Med 35 lokallag og 1926 medlemmer er Oppland sau- og geitalslag blitt en stor organisasjon, med store forpliktelser overfor lokallaga og medlemmene. Skal fylkeslagets sekretariat dekke dette behovet blir det nødvendig å styrke denne delen av virksomheta.

Sauetallet i fylket viser fortsatt sterk auke. Pr. 20. juni 1980 var det 149 700 sau i Oppland og en auke på 9,2 % siste året. Fra 1977 til 1980 har sauetallet pr. 20. juni auka med 39 % i Oppland. På landsbasis er auken i samme tidsrom 11 %.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i sau- og geiteholdet i Oppland og i hele landet iflg. jordbruksstillinga pr. 20. juni.

	Oppland		Landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1969	125 534	9 262	1 841 138	91 168
1975	98 510	4 590	1 639 313	69 463
1976	97 818	4 333	1 667 488	67 758
1977	107 753	5 103	1 782 416	69 885
1978	115 731	4 359	1 845 202	71 870
1979	~~125 300~~ 137 019	~~5 900~~ 5 289	~~1 918 600~~ 1 886 000	73 000
1990	149 700	5 760	1 978 700	90 000

Antall bruk ned sau i Oppland er oppgitt til 2618 og 130 bruk med geit.

På landsbasis er det ennå rom for endel auke i produksjonen av sauekjøtt. Prognosen for 1981 viser et importbehov på 3 mill. kg kjøtt i 1981 med samme kjøttforbruk som i 1980 og 5 % produksjonsauke. Med nåværende kjøttforbruk skal det ikke så mye til før vi har full markedsdekning av egen produksjon. På den annen side er vårt forbruk av sauekjøtt så lågt at det burde være mye å gå på om vi gjorde mer for å lære forbrukerne til å bruke mer av våre produkter.

Økonomien i saueholdet.

Ved siste jordbruksavtale fikk saueholdet tilsynelatende bra tillegg som skulle rette opp økonomien i saueholdet og jamne ut de økonomiske tilhøva mellom de ulike dyreslag. Men etter hvert som de nye effektivitetsnormer for arbeid og krav til avdrått i saueholdet, som blir lagt til grunn for modellkalkylene, ble kjent har det kommet noe malurt i begeret. For å få grunnlag for ei saklig vurdering av hva som bør tilrås brukt ved jordbruksforhandlingene har fylkeslaget satt ned et utvalg som skal legge fram sin innstilling for årsmøtet.

Årsmøtet i Norsk Sau- og Geitallslag ble i 1980 holdt på Gol i Hallingdal. Fra Oppland møtte følgende utsendinger: Jørn Røddølen, Sel, Håkon Sigstad, Nord-Fron, Steinar Valset, Biri, Kåre Myrsveen, Ø. Toten, Hans O. Vesthagen, Gran, Hans Ingv. Bjerke, N. Land, Trygve Rogn Hamre, V. Slidre, Gunnar Skaaren, Ø. Slidre, Lars Lauvsletten, Nord-Fron og Olav Haavi, Gjøvik.

Styret takker alle som har støttet opp om arbeidet vårt i året.
En særskilt takk til Oppland landbruksselskap^{g. f. d. Om} som har støttet oss økonomisk og vist stor interesse for arbeidet på sauesektoren.

Stor takk også til Ø. Slidre sau- og geitalslag som sto for arrangementet av Geitdagen 1980, til Vågå sau- og geitalslag som tok seg av Sauedagen og til Øyer sau- og geitalslag som sørget for prikkfri avvikling av gjæterhundmesterskapet.

Ø. Toten, 31. januar 1981.

Lars Lauvsletten (sign.)

Gunnar Skaaren (sign.)

Einar Høystad (sign.)

Trond Ola Heggen (sign.)

Johs. Finborud (sign.)

Olav Haavi